

СТАНОВИЩЕ

за

дисертационния труд на Мария Павлу Стамати

на тема:

**„ВЛИЯНИЕТО НА НЯКОИ СОЦИАЛНИ И ПОЛИТИЧЕСКИ ФАКТОРИ ВЪРХУ
БЪЛГАРСКАТА ЖИВОПИС ПРЕДИ И СЛЕД 1989 ГОДИНА”**

за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР”

от проф. д. изк. Чавдар Попов

Дисертационният труд на Мария Стамати на тема: „Влиянието на някои социални и политически фактори върху българската живопис преди и след 1989 година” се състои от 177 страници текст, подробна библиография (с. 178-192), включваща книги, студии, статии на български и на чужди езици (гръцки и английски), каталози, Интернет-сайтове и филмов материал, както и приложения с интервюта, взети от някои от изследваните в труда художници.

Работата съдържа увод, две глави и заключение. Разпределението на материала е извършено на основата на ясно очертаните проблеми, които се поставят за решаване в дисертацията.

Авторката си поставя за цел, на базата на прецизно селектиран изобразителен материал (14 произведения на живописиста от Христо Стефанов, Петър Дочев, Михалис Гарудис, Бисера Прахова, Иван Кирков, Милко Божков и Кеазим Исинов) да проследи как и в каква степен определени обществено-политически фактори и причинно-следствени връзки, както и променените социални и социално-психологически условия у нас след 1989 г. оказват по-пряко или косвено влияние върху живописното творчество на споменатите автори. Подборът на живописците е направен така, че да бъдат разгледани фигури едновременно знакови за нашето изкуство, но и различни по натюрел, кредо и стилистика, и разбира се, не на последно място по степени и форми на влияния и зависимости от откритите в дисертацията социални и политически фактори, които са от значение за художественото творчество.

Уводът съдържа всички необходими и стандартно приети при подобни случаи пунктове – точно експониране на целите и задачите, преглед на състоянието на проучванията по проблема, изясняване на методологията на изследването (основно стилово-формален анализ), необходимите уговорки. Той е построен ясно и прегледно и съдържа убедителни и аргументирани доводи в подкрепа на основните тези, заложи в дисертацията.

Основен акцент на изследването е първа глава на труда, озаглавена „Социалнополитически параметри относно художествената организация и изкуството през социализма и през 90-те години“. От своя страна, тя се подразделя на три подглави, композирани по хронологичен принцип (периодът пред 1970 г., 1970-1989 и 90-те г. на ХХ в.).

Тук правят впечатление главно две неща. На първо място обстоятелството, че в желанието си да бъде колкото се може по-изчерпателна и фундаментална в своите оценки и изводи, Мария Стамати се връща назад чак до началната точка в генезиса на новата обществено-политическа система, създадена непосредствено след края на Втората световна война в България (1945) за да проследи последователно трудно уловимите и още по-трудно формулируемите съотношения между константните параметри на социалистическата система и относително (макар и в твърде скромни граници) променливите величини, които в крайна сметка определят динамиката на процесите и ни дават основание да конструираме периодизацията на изкуството при социализма.

На второ място дисертантката, благодарение на привличането и умелото използване на значителна по обем литература, която можем да отнесем по-скоро към общественото, а не към сферата на художествената култура, съумява да очертае основните пунктове и звена на онази сложна инфраструктура, която наричаме ту „художествен живот“, ту „свят на изкуството“ и която в случая предполага и включва, наред със СБХ, изложбения живот, критиката и т.н. също и управленските и образователните аспекти в социалния живот на изобразителното изкуство. Стамати демонстрира впечатляващи умения да овладее, обработи и осмисли една проблематика, която е относително далеч от нейните чисто художнически занимания, за което несъмнено заслужава искрени поздравления.

Би трябвало да споменем също така и обстоятелството, че авторката е намерила верните съотношения между многобройните отделни съставки на тази сложна система и е съумяла да ги анализира в тяхното реално историческо развитие. И най-важното – в онази степен (не повече!), в която това е необходимо с оглед на решаването на основната проблематика на дисертацията.

Във втората глава на труда, посветена на конкретното разглеждане на ключови живописни произведения (по едно – преди 1989, по едно – след 1989 г.) от споменатите автори, Мария Стамати разгръща напълно своите възможности на вещ и проникновен анализатор на живописно-пластичния образ. От особен интерес за нас в случая е обстоятелството, че нейните анализи са художнически и съдържат в себе си индивидуалния опит и авторовата чувствителност на самата Стамати. Те се отличават с оригиналност, самостоятелност и проникновеност особено по отношение на „скритите“, неафиширани аспекти на творческия процес, които, така да се каже, остават „зад кадър“ за неизкушения зрител.

Заклучението подвежда равносметката на изследването и прави необходимите изводи.

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд и отговаря на всички изисквания в подобни процедури.

В заключение можем да кажем следното. Предлаганият текст определено е новаторски и несъмнено има приносен характер по няколко причини. Преди всичко проблемът, фиксиран в темата, все още не е разработван в нашето изкуствознание. Той представлява несъмнен интерес, тъй като дава възможност за сравнения и съпоставки, които разкриват същностни, глъбинни процеси и тенденции в нашето изкуство на границата на две епохи. Въпреки че политическите събития, както и социалните промени като правило не се проектират директно и непосредствено върху сферата на художествената култура и в частност на изобразителното изкуство, те все пак намират израз в творчеството на художниците и се явяват своеобразен симптом на времето.

На следващо място дисертационният труд на Мария Стамати се отличава с висок евристичен потенциал, тъй като съдържа определени позитивни предизвикателства към бъдещите изследователи, които евентуално решат да се насочат към проучването на пластичните изкуства у нас в периода на т.н. преход (по същество – края на XX –

